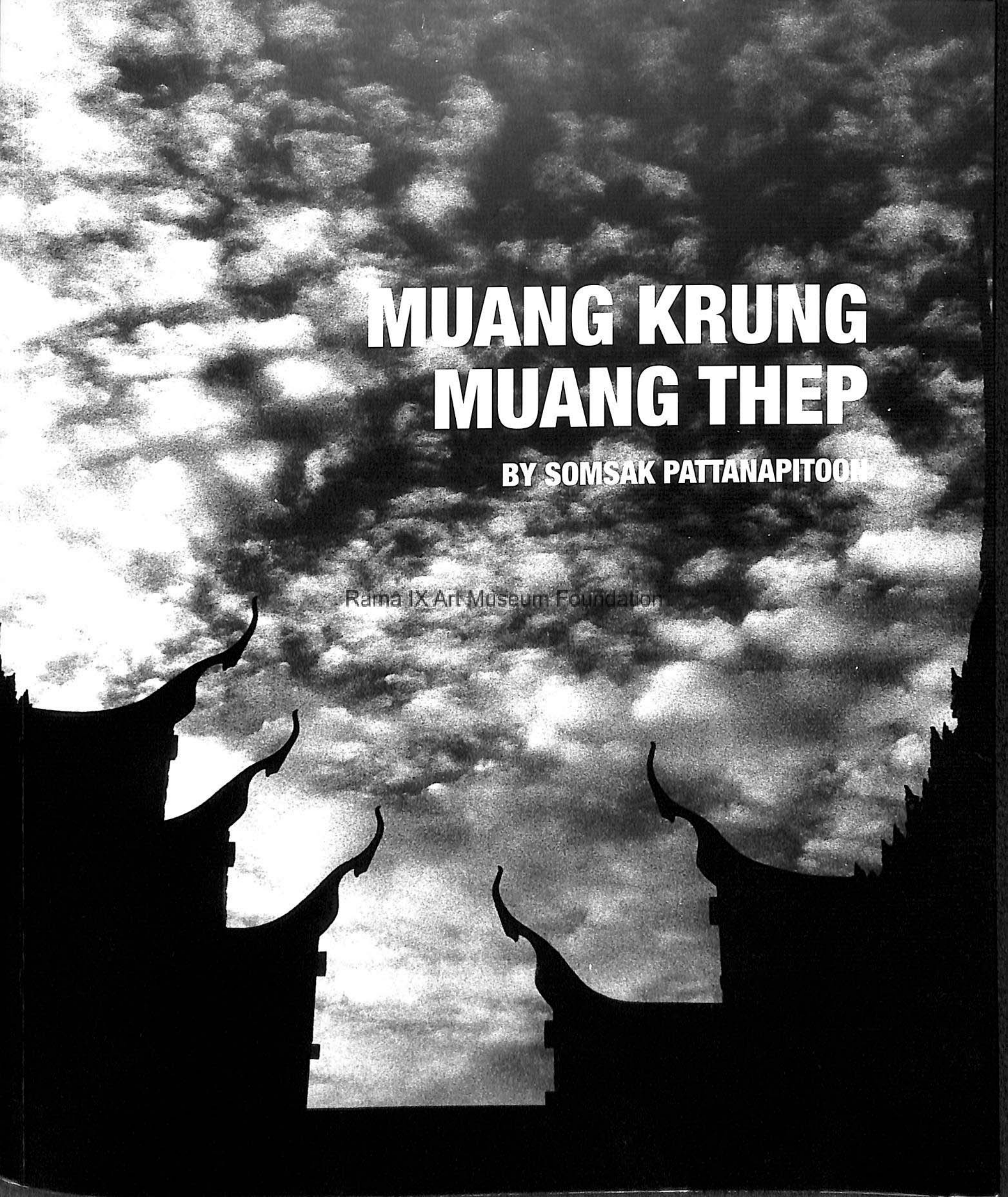




MUANG KRUNG MUANG THEP

BY SOMSAK PATTANAPITON

Rama IX Art Museum Foundation

Rama IX Art Museum Foundation

MUANG KRUNG MUANG THEP

BY SOMSAK PATTANAPITON

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

สมศักดิ์ พัฒนพิฑูรย์.

เมืองกรุง เมืองเทพ = Muang Krung Muang Thep.

-- กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2554

144 หน้า.

การถ่ายภาพ. 2. ภาพถ่าย. I. ชื่อเรื่อง.

771

ISBN 978-974-7622-81-2

พิมพ์ครั้งแรก มกราคม 2555

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

พิมพ์ที่

บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

65/16 ถนนชัยพฤกษ์ (บรมราชชนนี) เขตตลิ่งชัน

กรุงเทพฯ 10170 โทรศัพท์ 0-2422-9000, 0-2882-1010 โทรสาร 0-2433-2742

E-mail: info@amarin.co.th website http://www.amarin.co.th

จำนวนพิมพ์ 2,000 เล่ม

จัดจำหน่ายโดย

บริษัท อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์ จำกัด

108 หมู่ที่ 2 ถนนบางกรวย - จงถนอม ตำบลมหาสวัสดิ์

อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130 โทรศัพท์ 0-2423-9999

โทรสาร 0-2449-9500-6 Homepage : http://www.nalin.com

นิทรรศการ “เมืองกรุง เมืองเทพ”

จัดแสดง ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ ระหว่างวันที่ 18 มกราคม - 15 กุมภาพันธ์ 2555

Rama IX Art Museum Foundation

ขาว-ดำ คือ สี

รองศาสตราจารย์ สน สิมাত্রัง

10 ธันวาคม 2554

โลกศิลปะการถ่ายภาพ เริ่มต้นด้วยเทคนิคไชเคมีไวแสงเคลือบอบบนแผ่นโลหะ กระจก และฟิล์มให้ทำปฏิกิริยาเคมีบนที่กเป็นภาพขาว-ดำ และกระดาศขยายภาพขาว-ดำ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา นักวิทยาศาสตร์สาขาการถ่ายภาพ ได้พัฒนาเทคนิคฟิล์มสีและกระดาศขยายภาพสีสำเร็จ ปัจจุบันนี้เทคโนโลยีการถ่ายภาพได้พัฒนาก้าวหน้าเข้าสู่ระบบดิจิตอล และมีซอฟต์แวร์ในเครื่องคอมพิวเตอร์มาช่วยตกแต่งภาพ แต่งเติมภาพในจินตนาการ ภาพในความฝัน ภาพในความคิด-ความเชื่อ ได้อย่างสมบูรณ์ จะกล่าวว่าศิลปินคิด-ฝันอะไร ระบบดิจิตอลและซอฟต์แวร์ในคอมพิวเตอร์สามารถทำให้เป็นจริงได้

แต่กระนั้น เทคนิคการถ่ายภาพขาว-ดำ ยังเป็นที่นิยมชมชอบในหมู่ศิลปินถ่ายภาพทั่วโลก มีความสำคัญไม่ได้ยิ่งหย่อนไปกว่าภาพถ่ายสี ในปัจจุบันศิลปินไทยสาขาถ่ายภาพ มีหลายท่านนิยมชื่นชอบภาพถ่ายขาว-ดำ สร้างสรรค์ภาพถ่ายขาว-ดำ มีคุณค่าศิลปะชิ้นสูงจำนวนมาก ได้รับการยกย่องทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

คุณสมศักดิ์ พัฒนพิฑูรย์ เป็นศิลปินไทยท่านหนึ่งที่หลงใหลเสน่ห์การถ่ายภาพขาว-ดำ เป็นอย่างมาก จัดเป็นศิลปินหนุ่มที่เป็นคลื่นลูกใหม่ เป็นความหวังของวงการถ่ายภาพของประเทศไทยว่า จะเป็นศิลปินสาขาการถ่ายภาพที่ก้าวหน้าที่สุดคนหนึ่งในปัจจุบันและอนาคต ขอให้ทำงานอย่างมีศรัทธาในวิถีแห่งศิลปะ ไม่ย่อท้อ ความสำเร็จรออยู่ข้างหน้า

ข้าพเจ้ามีความรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่คุณสมศักดิ์ พัฒนพิฑูรย์ ได้เชิญให้เขียนบทความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวศิลปินและผลงานศิลปะภาพถ่ายของคุณสมศักดิ์ สำหรับนำไปพิมพ์เผยแพร่ในสูจิบัตร นิทรรศการศิลปะภาพถ่ายครั้งใหม่ของ คุณสมศักดิ์ ในชุดชื่อว่า “เมืองกรุง เมืองเทพ” จัดแสดง ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 18 มกราคม ถึง 15 กุมภาพันธ์ 2555

ข้าพเจ้าได้รู้จักคุณสมศักดิ์ ตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2551 ขณะนั้นข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการหอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร คุณสมศักดิ์ได้มาพบข้าพเจ้าพร้อมกับมอบสูจิบัตรนิทรรศการภาพถ่ายชื่อ “รากไทย” ของคุณสมศักดิ์ จัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า และเชิญข้าพเจ้าให้เป็นวิทยากรร่วมกับผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขวาล ศุภพิพัฒน์ อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์การถ่ายภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในหัวข้อ “คุณค่าผลงานศิลปะภาพถ่ายขาว-ดำ ชุดชื่อว่า “รากไทย” ซึ่งเป็นผลงานภาพถ่ายขาว-ดำ ชุดเดียวกับที่จัดแสดงนิทรรศการที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า นับเป็นการจัดนิทรรศการครั้งที่ 2 นำไปจัดที่ห้องโถงชั้นหนึ่งของศูนย์การค้าเวสต์เทรดเซ็นเตอร์ สีแยกราชประสงค์ กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 29 พ.ศ. - 4 มี.ย. 2551

ครั้งนั้นข้าพเจ้าได้นำเสนอเรื่อง “ขาว-ดำ คือ สี” เพื่อส่งเสริมให้ผู้รักชอบผลงานศิลปะภาพถ่ายขาว-ดำ ได้มีความรู้ความเข้าใจในเชิงปรัชญาศิลปะ และประวัติศาสตร์ศิลปะอย่างง่าย ๆ งานศิลปะภาพถ่ายขาว-ดำ ศิลปินคิดอะไร คุณค่าของงานลักษณะนี้คืออะไร แต่ข้าพเจ้าไม่ได้เขียนเป็นบทความไว้เผยแพร่ ข้าพเจ้าจึงถือโอกาสนี้นำเรื่อง “ขาว-ดำ คือ สี” มาเขียนเพื่อเผยแพร่ มีสาระสังเขป ดังต่อไปนี้

ตะวันออกรู้จักเลข 0 ตะวันตกรู้จักเลข 1

นักปราชญ์สาขาคณิตศาสตร์ชาวตะวันออกตั้งแต่อดีตกาล เริ่มต้นนับเลขที่เลข ๐ แล้วจึงนับ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ส่วนนักปราชญ์สาขาคณิตศาสตร์ชาวตะวันตก เริ่มต้นนับที่เลข 1 ไม่ได้เริ่มต้นนับที่เลข 0 เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น สาเหตุมาจากรากความคิดและความเชื่อที่ถูกปลูกฝังมาจากความเชื่อความศรัทธาในศาสนาที่ต่างกัน ชาวตะวันออกนับถือศาสนาฮินดู ศาสนาพุทธ และศาสนาเต๋า ทั้งสามศาสนามีหลักคำสอนให้เชื่อเรื่องจุดเริ่มต้นของสรรพสิ่งในโลกและจักรวาล เริ่มต้นที่ความว่าง และสิ้นสุดที่ความว่าง (กลับคืนสู่ความว่าง) ดำเนินไปเป็นวัฏจักร ไม่มีที่สิ้นสุด จึงเป็นที่มาของการเริ่มต้นนับที่เลข ๐ ส่วนชาวตะวันตกนับถือศาสนาคริสต์ และมีรากความคิดจากปรัชญากรีก ให้ความสำคัญเชื่อเรื่องทวินิยม และการแสวงหาความรู้ด้วยระบบตรรกะ (Logic) ยึดหลักเหตุผลเป็นรากฐานความคิด ชาวตะวันตกจึงเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และนักคณิตศาสตร์ชาวตะวันตกจึงเริ่มต้นนับเลขที่เลข 1

ศิลปินตะวันตกนิยมคิดแบบเคารพความจริงแห่งความคิด-เข้าใจ-ความฝัน-ความเชื่อ (Conceptual Reality) แต่ศิลปินตะวันตกนิยมคิดแบบเคารพความจริงตามตาเห็น (Perceptual Reality)

ด้วยความแตกต่างที่รากความคิด ความเชื่อระหว่างชาวตะวันตกและชาวตะวันออก เป็นมูลเหตุและเป็นพลังขับเคลื่อนการแสดงออกและการแปลความหมาย ในการเห็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างตรงข้าม ตั้งแต่สมัยต้นประวัติศาสตร์ ศิลปินชาวตะวันตก ให้ความสำคัญกับความจริงตามตาเห็น (Perceptual Reality) ศิลปะตะวันตกจึงเจริญก้าวหน้าในรูปแบบเหมือนจริงตั้งแต่สมัยกรีกต่อเนื่องถึงสมัยปัจจุบันอย่างมั่นคง ส่วนศิลปินชาวตะวันออกเฝ้าครุ่นคิดแต่ความจริงที่จับต้องไม่ได้ ตาเนื้อของมนุษย์ไม่สามารถเห็นได้ แก่นสาระที่ค้นหาคือความจริงแห่งความคิด ความเข้าใจ ความฝัน และความเชื่อ (Conceptual Reality)

งานศิลปะของศิลปินชาวตะวันออกตั้งแต่สมัยพุทธกาลในอินเดียโบราณเมื่อ 2,500 ปีมาแล้ว ศิลปินอินเดียสร้างสัญลักษณ์แทนองค์พระพุทธเจ้า ได้แก่ ดอกบัว ต้นโพธิ์ ธรรมจักร รอยพระพุทธรูปและพระพุทธรูปซึ่งมีรูปลักษณะเป็นกายมนุษย์ก็จริง แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับกายวิภาคอย่างมนุษย์ ทั้งนี้เพราะศิลปินอินเดียต้องการสร้างสัญลักษณ์ของกายแห่งธรรมเพื่อสื่อไปถึงพุทธปรัชญา ไม่ได้มีเจตนาสร้างรูปเหมือนพระพุทธเจ้าในมิติของความเป็นมนุษย์ ศิลปินอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดู สร้างเทวรูป ตรีมูรติ ได้แก่ พระศิวะ พระวิษณุ และพระพรหม ล้วนมีเจตนาสร้างองค์สมมุติ มีความหมายเชิงสัญลักษณ์กายแห่งธรรมเพื่อเชื่อมโยงไปถึงความเป็นปรมาตมสักจะอันเป็นแก่นธรรมสูงสุด

ส่วนศิลปินชาวจีนโบราณที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาเต๋า สร้างผลงานศิลปะเชิงสัญลักษณ์และนามธรรม เป็นตัวแทนความคิด ความเชื่อ ความเข้าใจ และเข้าถึงปรัชญาพุทธและเต๋า ศิลปะตะวันออกตามที่กล่าวมาข้างต้น จึงไม่ใช่ศิลปะแสดงความจริงตามตาเห็น แต่เป็นศิลปะแสดงความจริงแห่งความคิด ความเข้าใจ ความฝัน และความเชื่อ ที่เชื่อมโยงไปถึงความจริง ความดี และความงาม ตามหลักปรัชญาศาสนาในโลกตะวันออก

ทุกศาสนาในโลกไม่ได้สอนเพียงเพื่อให้คนเข้าใจ แต่สอนให้คนปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อเข้าถึงแก่นธรรม

ศาสนาคริสต์สอนให้ จงรักเพื่อนมนุษย์และต้องปฏิบัติตามรักต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยตนเอง จึงได้ชื่อว่าเป็นคริสต์ศาสนิกชนที่สมบูรณ์ ศาสนาฮินดูสอนให้ปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดเพื่อเข้าถึงปรมาตมสักจะและเข้าไปรวมเป็นหนึ่งเดียวกับอาตมันโดยการออกบวชเป็นดาบส หรือ ฤาษี ศาสนาพุทธสอนให้ปฏิบัติตนเข้าถึงไตรลักษณ์ ไตรวัฏฏ์ ไตรสิกขา และนิพพานโดยการออกบวชเป็นภิกษุ ภิกษุณี ส่วนผู้เป็นฆราวาสให้ปฏิบัติตนเป็นพุทธอุบาสกและอุบาสิกาให้เคร่งครัดในศีลธรรม ศาสนาเต๋าสอนให้เคารพธรรมชาติ เข้าใจและเข้าถึงสักจะแห่งธรรมชาติ ยอมรับความจริงแห่งธรรมชาติ ยอมรับว่ามนุษย์เป็นเพียงอนุเล็กน้อยของธรรมชาติ เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ สอนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างประสานกลมกลืน เข้าถึงการเริ่มต้นด้วยความว่าง กลับคืนสู่ความว่าง และอยู่กับความว่าง โดยออกบวชเป็นนักพรต ปลีกวิเวกไปอยู่ในป่าเขา เพื่อฝึกปฏิบัติตนให้อยู่กับธรรมชาติอย่างประสานกลมกลืน เฝ้าพิจารณาธรรมชาติ ใช้สติปัญญาขบคิดข้อธรรม เพื่อให้เข้าถึงความจริงแท้แห่งธรรมชาติ

จิตรกรรมจีนโบราณใช้กิจกรรมศิลปะ (การสร้างสรรคงานจิตรกรรม) เป็นวิถีเข้าถึงแก่นธรรม

ตามที่กล่าวมาข้างต้นว่า ทุกศาสนาสอนให้ปฏิบัติตนเพื่อเข้าถึงแก่นธรรมทั้งสิ้น ทุกศาสนาไม่ให้ความสำคัญที่ความเข้าใจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะความเข้าใจกับการเข้าถึงแก่นธรรมแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง จิตรกรจีนโบราณที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาเต๋า เป็นศิลปินกลุ่มที่มีบทบาทอย่างสูงในการปฏิบัติแห่งการสร้างสรรคงานศิลปะ มาเป็นการฝึกปฏิบัติให้จิตเป็นสมาธิ พร้อมกับการฝึกฝนสติปัญญาเข้าถึงแก่นธรรมด้วยร่องรอยของฝีแปรง สีลาฝีแปรง สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ เชื่อมโยงความหมายถึงแก่นธรรมตามศาสนาที่นับถือ กล่าวคือกระบวนการสร้างงานจิตรกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเป็นชิ้นงาน ทุกขั้นตอนในกระบวนการต้องตั้งใจให้เป็นสมาธิตลอดเวลา เมื่อจิตเป็นสมาธิอย่างมั่นคงแล้ว จะบังเกิดสติและปัญญา ทำให้สามารถ

เข้าถึงแก่นธรรมเป็นลำดับ ตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับสูงสุด ทั้งนี้ขึ้นกับบุญกิริยาและความแก่กล้าในจิตศรัทธาของผู้ปฏิบัติมากน้อยต่างกันไป

จิตรกรรมจีนโบราณ ตั้งแต่ พ.ศ. 1000 เป็นต้นมาได้แสดงออกเป็นจิตรกรรมหมึกดำเพียงสีเดียวอย่างโดดเด่นและมีคุณค่าทางศิลปะขั้นสูง เหตุที่จิตรกรรมจีนโบราณใช้หมึกดำเพียงสีเดียว เพราะจิตรกรเหล่านี้นับถือพุทธศาสนาและศาสนาเต๋า จิตรกรจีนโบราณต้องฝึกปฏิบัติสมาธิและสติปัญญาให้เข้าถึงแก่นธรรม ซึ่งเป็นความจริงที่จับต้องไม่ได้ ไม่มีรูปลักษณะให้เห็นได้ จิตรกรเหล่านี้ได้สร้างสรรค์รูปแบบงานศิลปะนามธรรม ในประวัติศาสตร์ศิลปะโลกต่างยอมรับว่าจิตรกรจีนโบราณเป็นศิลปินรุ่นแรกที่รู้จักศิลปะนามธรรม โดยเฉพาะงานศิลปะเขียนอักษรจีน (Calligraphy) และจิตรกรรมหมึกดำเพียงสีเดียว มีความโดดเด่นและมีความเป็นศิลปะนามธรรมที่ชัดเจนมาก

คุณพิชัย วาสนาส่ง เป็นสถาปนิกอาวุโส นักเขียน นักพูด ให้ความรู้วิชาการเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ การเมือง สังคม และศิลปวัฒนธรรม ได้ให้คำอธิบายเรื่องจิตรกรจีนโบราณเขียนหมึกดำเป็นภาพเขียนขาว-ดำไว้อย่างแยบยลและให้ภาพความเข้าใจชัดเจนที่สุด ท่านกล่าวว่า “จิตรกรจีนโบราณมองธรรมชาติในทำนองว่างแล้วทิ้งหัวลงในท่าหวัชดิน มองธรรมชาติแบบมองลอดระหว่างขา แตกต่างจากจิตรกรตะวันตกที่ยืนมองธรรมชาติในท่าหวัชตั้งขี้นฟ้า”

หลักสุนทรียภาพจิตรกรรมจีนโบราณ 6 ประการ ของ “เชียะเหอ”

จิตรกรจีนชื่อ “เชียะเหอ” (การเทียบเสียงในภาษาจีนกลางอาจไม่แน่นอน) มีชีวิตอยู่ในต้นราชวงศ์ถัง (ราชวงศ์ พ.ศ. 1200-1600) ได้บันทึกความคิดเห็นเรื่องกติกาศุขความงาม และการประเมินคุณค่าจิตรกรรมที่ดีว่า ต้องมีคุณลักษณะและหลักปฏิบัติงานจิตรกรรม 6 ประการ ดังนี้

1. จิตรกรรมต้องมีชีวิต หมายความว่า จิตรกรรมชิ้นนั้น ต้องเกิดจากสมาธิและสติปัญญาของศิลปิน เปรียบเสมือนมีชีวิตของศิลปินบรรจุไว้ในงานจิตรกรรมนั้น จิตรกรรมนั้นเป็นตัวแทนของศิลปิน ศิลปินมีสติปัญญาเข้าถึงแก่นธรรมตามระดับประสบการณ์และสติปัญญา จิตรกรรมก็จะแสดงตัวตนด้านชีวิตและสติปัญญาเท่ากับศิลปินมี จิตรกรรมที่มีชีวิตจะมีพลังดึงดูดสายตาคนดู และจะมีบทสนทนากับคนดูตลอดเวลาที่ยืนมองภาพ งานศิลปะที่มีชีวิตจะสู่ตาคนดู ดูได้ไม่รู้เบื่อ เพราะทุกครั้งจะมีบทสนทนาใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ งานศิลปะที่เป็นอมตะ หมายถึงงานศิลปะที่ผู้ดูตาคนดู และมีบทสนทนากับคนดูทุกยุคทุกสมัยได้ งานศิลปะชิ้นนั้นต้องเกิดจากศิลปินที่มีสติปัญญาระดับนักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่เท่านั้น
2. ฝีแปรงและสีลาของฝีแปรง หมายถึง ความชำนาญ ความชำนาญในการใช้พู่กันและแปรง สีลาฝีแปรงคือการจับพู่กันและแปรงที่หุ้มหมึกแล้วสร้างสรรค์ให้เกิดร่องรอย เส้น หนัก เบา เด็ดขาด รุนแรง มั่นใจ สดใส อ่อนโยน เข้มแข็ง มutedุดตัน เคร่าสร้อย อาลัยอาวรณ์ เหงา เปลาเปลี่ยน โดดเดี่ยว อ้างว้าง แปลกหน้า สนเท่ห์ สงสัย... ฯลฯ นอกจากความชำนาญในการใช้พู่กันและแปรงแล้ว การใช้พู่กันและแปรงแต่ละครั้งต้องสัมพันธ์กับสมาธิที่ประสานสัมพันธ์กับจิตใจอารมณ์ หลอมรวมประสานกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถ้าสามารถทำให้สำเร็จถึงขั้นหลอมรวมพู่กันและฝีแปรงกับสมาธิและจิตเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้แล้ว พู่กันและฝีแปรงจะทำหน้าที่ส่งต่อจิตและสติปัญญาของศิลปินสู่งานจิตรกรรม งานจิตรกรรมชิ้นนั้นจะมีพลังเร้นลับที่สร้างความประหลาดใจ และมีบทสนทนาหรือคำถามกับคนดูตลอดเวลา พลังเร้นลับนี้จะคงอยู่ในงานศิลปะข้ามกาลเวลา
3. ขาว-ดำ คือ สี หมายความว่า ให้ความสำคัญกับหมึกดำเพียงสีเดียว ให้แทนค่าสีธรรมชาติได้ทั้งหมด จุดประสงค์ข้อนี้เน้นว่าภาพที่จะแสดงออกเป็นตัวแทนความจริงที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) มีสภาวะเป็นนามธรรม ฉะนั้นจึงไม่ต้องใช้สีธรรมชาติ สีขาว-ดำเป็นสีที่เหมาะสมใช้แสดงความจริงที่จับต้องไม่ได้และไม่มีรูปร่างให้เห็นได้ เพราะการใช้สีธรรมชาติเป็นวิธีการแสดงความจริงตามตาเห็น ส่วนสีขาว-ดำให้ความรู้สึกถึงสิ่งสมมุติ สิ่งที่เป็นความฝัน ความคิด ความเข้าใจ และความเชื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้สีธรรมชาติ

4. **เข้าถึงแก่นธรรมและสัจจะธรรมชาติ** หมายความว่า การมองธรรมชาติและสรรพสิ่งในโลกนี้ ต้องพิจารณาถึงความจริง รู้เท่าทันความจริง เข้าถึงธรรมชาติ รวมเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ อยู่กับธรรมชาติอย่างประสานกลมกลืน จิตรกรจีนโบราณ แต่งบทกวีแสดงทรรศนะการมองธรรมชาติเพื่อสำแดงระดับสติปัญญาและสัจจะธรรมชาติให้ผู้คนที่มาชื่นชมงานได้เข้าถึงความจริงด้วย ข้าพเจ้าจำบทกวีที่ประทับใจบทหนึ่ง ไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แปลเป็นภาษาไทย ต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้ ข้อความที่จำมาเผยแพร่ ไม่ได้อรชรสเท่ห์แต่ฉบับเพราะจดจำมานานมาก มีความดังนี้ “ภูเขาสูง ยอดหญ้าสูงกว่า ภูเขาแกร่ง เมื่อลมแรงมา” หรืออีกบทหนึ่ง “ลำธารน้อยใหญ่ร้อยสายพันสาย ต่างไหลมารวมเป็นมหาสมุทรเดียว” ฟังเผินๆ ไม่คิดก็ดูเป็นข้อความปกติธรรมดา แต่ฟังแล้วนำมาฟังพิจารณาและขบคิดจะค้นพบความจริงแห่งธรรมชาติเป็นปรัชญาที่ลึกซึ้ง

5. **เขียนไม่คิด คิดไม่เขียน** หมายความว่า จิตรกรต้องปราศจากความรู้สึก ความไม่แน่ใจ ความสงสัย ต้องฟังพิจารณาภาพธรรมชาติให้เข้าถึงแก่นธรรมและสัจจะธรรมชาติ ต้องซึมซับความงาม-ความจริง-ความดี ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ จักขุสัมผัส นาสิกสัมผัส โสตสัมผัส ชิวหาสัมผัส (บางกรณีถ้าทำได้) กายสัมผัส ประมวลแล้วหลอมรวมเป็นความจริงหนึ่งเดียว ทั้งนี้ระดับความจริงหนึ่งเดียวของแต่ละคนย่อมไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับระดับประสบการณ์และสติปัญญาของแต่ละบุคคล ถ้าใช้ความคิดพร้อมกับการเขียนภาพ ถือว่าไม่ได้เขียนภาพ การเขียนภาพที่แท้จริงตามหลักสุนทรียภาพของเขียะเหอ คือ ขณะเขียนต้องไม่คิดอะไร ไม่ใช่ไม่มีความคิด ศิลปินมีความคิดและสติปัญญาที่ฝึกฝนมาดีแล้ว ความคิดและสติปัญญาของศิลปิน ได้ผ่านกระบวนการย่อยด้วยการขบคิดจนตกผลึกเป็นสภาวะจิตที่เข้าถึงความจริงแห่งธรรมชาติ เขียนไม่คิดจะเกิดพลังสติปัญญาชั้นสูงถ่ายทอดสู่งานจิตรกรรมได้มากที่สุด จิตรกรรมชิ้นนั้นจะเป็นตัวแทนของชีวิตศิลปินได้สมบูรณ์

6. **เคารพอดีต** หมายความว่า จิตรกรจีนโบราณต้องศึกษาคุณค่าศิลปะจากผลงานชิ้นครูโบราณที่สร้างสรรค์ไว้ เพื่อประโยชน์เรียนรู้แล้วสืบสานต่อยอดให้บรรลุแก่นธรรมและสัจจะธรรมชาติอย่างแท้จริงยิ่งๆ ขึ้น โดยวิธีเฝ้าฟังครู นอกจากนี้ยังนิยมการเขียนแบบคัดลอกจิตรกรรมตามต้นฉบับ ข้อนี้สันนิษฐานว่ามีรากความคิดจากปรัชญาขงจื้อเรื่องการเคารพบรรพบุรุษ หลักสุนทรียภาพข้อนี้ทำให้เกิดภาพเขียนที่คัดลอกจากต้นฉบับที่มีคุณภาพยอดเยี่ยมมากมาย จิตรกรรมต้นแบบที่มีอายุมากหลายภาพได้สูญหายไปด้วยเหตุอายุขัย อุบัติภัยธรรมชาติ และภัยสงคราม แต่ยังมีจิตรกรรมคัดลอกเป็นตัวแทนให้คนปัจจุบันได้ชื่นชมและเรียนรู้

ตามที่กล่าวมา ข้าพเจ้ามีจุดมุ่งหมายให้ความรู้และความเข้าใจว่า งานศิลปะขาว-ดำ เกิดขึ้นในโลกศิลปะมาแล้วประมาณ 1,300 ปี ไม่ใช่เป็นแนวทางศิลปะใหม่ แต่เป็นแนวทางศิลปะที่มีเสน่ห์ เป็นที่ชื่นชอบอย่างยิ่งยวดตลอดไป เพราะงานศิลปะขาว-ดำ เป็นตัวแทนปรัชญาชั้นสูงของอารยธรรมตะวันออกและอารยธรรมโลก

Black and White is Colorful

Assoc. Professor Son Srimatrang

December 10, 2011

In the world of art, photography began with technical process that transformed and projected image on the paper. After the World War II, scientists developed positive film and paper. In present, photography is improved to digital system. We have software for editing image as imagined, dreamed and believed. Digital system and software can realize our creativity.

Nevertheless, B&W technique has been popular among photographers from around the world. Its significance is comparable to positive film. In addition, many Thai photographers also admire B&W photographs. There are many of them have been recognized as high art in national and international stages.

Somsak Pattanapitoon is one of Thai artists who have passion for technique B&W. He is an emerging photographer and a future of Thailand photography sphere. I would like to encourage him to work with faith and determination. The success will lie ahead.

I am very delighted and honored for the invitation from Somsak Patanapitoon asking me to write an article about the artist and his work. This will be published in the catalogue for his latest exhibition, “Muang Krung, Muang Thap” at Silpakorn University Gallery during January 18 – February 15, 2012.

I first knew Somsak during the middle of 2009. At the moment, I was the director of Silpakorn University Gallery. He came and met me at the gallery. I was given the catalogue of his photography exhibition, “Base of Siam” at National Museum of Art. He invited me to give lecture on “the value of B&W photograph” along with Associate Professor Chawan Kooppat, lecturer of Faculty of Science, Department of Photography Science, Chulalongkorn University. His B&W photographs were also exhibited at the main hall of Central World during May 29 – June 4, 2009 after previously exhibited in the National Museum of Art.

This time, my topic is “Black-white is colorful” in order to provide philosophical knowledge about art and art history to people interested in B&W photography. The contents will cover the artist’s vision when producing B&W photograph and the values of this approach as follows:

The East knows “0”, the West knows “1”

In the past, eastern mathematician started counting 0-1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 while westerner began with 1. What is the reason behind it? The possibility is that their religious belief and fundamental perspective are different. Hinduism, Buddhism and Taoism are found in the east. These religions emphasize on the beginning of the world and the universe which starts from emptiness and ends with emptiness endlessly. This is why their counting starts from 0. On the other hand, the Christianity dominates in the west. They believe in theism based on Greek philosophy. They also emphasize on logic. This is why they make scientific progress and begin their counting with 1.

Conceptual reality of the East. Perceptual reality of the West.

Due to different perspective and fundamental concept, eastern and western artistic approaches are dissimilar. Throughout the history, the western artist focuses on perceptual reality. Therefore, they make progress in realistic art. On the other hand, the eastern artist emphasizes on intangible truth or conceptual reality.

The artwork of eastern artists since 2,500 years ago in ancient India appears to have symbols as the representative of Lord Buddha; for example, lotus, Bodhi trees, Dhammajak, Buddha's footprints and Buddha images. The Buddha images do not appear human but display idealistic or superhuman characteristic. Because Indian artists want to create religious symbols. Similar to the Hindu artists who create Gods and Goddesses images and Trimurti which are Shiva, Vishnu and Brahma.

While Chinese artists who are Buddhist or Taoist create symbolistic and abstract artwork to represent thoughts, beliefs, understandings of Buddhism and Taoism principles. Eastern art therefore is not perceptual reality but is conceptual reality which can lead to the truth, virtue and beauty regarding to religious philosophy of the Eastern world.

All religions do not only focus on understanding but self-practicing for an insight.

Christianity says that we must love our neighbor as ourselves. By doing so will make us a good Christian. Hinduism teaches that everyone must be in strict discipline to have insight into the ultimate truth. Buddhism teaches the Three Characteristics of Existence. Taoism emphasizes on respect of nature and harmonious life with nature. Also, understanding and accepting the nature's truth and that human being is only a small part of nature. To understand this, one has to begin with emptiness, live with emptiness and end with emptiness. Being a hermit who lives secludedly while observing the surroundings with wisdom will help one to truly understand the truth of nature.

Classical Chinese art (painting) is a way to wisdom.

As previously stated, all religions focus on self-practice to have insight into religious philosophy. They do not only focus on understanding but having insight into the religion. Chinese Buddhist and Taoist painters played an important role in shaping artistic approach. They practiced meditation and had insight into morality through brush stroke which is representing their mind in relation to religious philosophy. It also means the principle of the religion. The process of creating an artwork can be considered contemplation. If the mind is strong and stable, wisdom will rise. It will lead one to understand the principle of the religion from the basic to supreme level.

Since B.E. 1000, many Chinese painters only created their work by black ink. It was because they were Buddhist and Taoist. They had to meditate to have insight into the core of religious philosophy which was intangible. They created abstract work. In art history, it is well recognized that the classical painters are considered the first ones pioneering abstract art, particularly the calligraphy that is exceptional and clearly abstract.

Mr. Pichai Vasanasong, the senior architect, writer and speaker who has been providing academic knowledge about nature and environment, science, politics, society, art and culture explained the Chinese Black and White calligraphy that: "the Chinese painters see nature with their eyes between legs in forward-bending stance while westerners see nature with their heads up in the air.

"Hsieh Ho" and Six Canons of Painting

In the 5th Century A.D. (B.E. 1200-1600), "Hsieh Ho" wrote the "Six Canons of Painting" which form the basis of all Chinese Brush Painting. They are:

1. Movement of Life: The work must be created from the artist's wisdom. The painter must create vitality in the painting which represents the artist. The artist is capable of understanding and having insight into moral wisdom based on his personal experience and intellectual ability. At the same time, painting reveals life and wisdom of the artist. The powerful work can attract and initiate conversation with the viewer. Painting reflecting vitality can catch viewer's attention endlessly since new dialogue will always begin.

2. Strong brushwork: The artist must possess skill and expertise in using brush. The brushwork can either be strong, light, decisive, powerful, confident, aggressive, hesitant, gentle, impulsive, depressing, unusual, lonely, strange or doubtful, etc. In addition to expertise, each brush stroke must be united to the artist's mind and emotion harmoniously. If the artist succeeds to combine brush and brushstroke with concentration and mind, they will be transferred to his artwork. That artwork will have a secret power that will surprise viewers, converse with them as well as ask them questions all the time. This power will remain timelessly.

3. Black-White is colorful: Black is considered a color and the range of shadings. It is capable of representing abstract or intangible reality. Therefore, the artist must not apply true color but black and white to represent intangible reality because using true color is the way to present reality. However, using white and black color give out the dreamy, imaginative feelings, thoughts, understandings and beliefs more effectively than true color.

4. Understand nature and its truth: Artist must understand the truth of nature and things and their harmony. The Chinese painter composed poetry to present his perspective on nature and reflect his wisdom and the truth about nature. Viewers could also have insight into such reality. I'm thinking of poetry that I love. However, I cannot remember the poet and the translator. Please accept my apology. My re-presentation is not comparable to the original version because it has been lingered in my memory for a long time. Here it is: "Mountain is high. Grass is higher. The grass is strong when strong wind blows." Another one is: "Millions of river flows to one ocean." If look at these words carefully, one may see the truth of nature which is also a thorough philosophy.

5. Don't think when drawing, don't draw when thinking: Artist must be free from hesitation or doubt. Contemplate and absorb the truth of nature and its beauty-truth-virtue through 5 senses which are sight, hearing, touch, smell and taste (if possible). Then integrate everything to one ultimate truth. Nevertheless, the truth is unique according to the artist's experiences and intellectual ability. If the artist draws with his head, he is not drawing. His head must be empty and free from thought. The most powerful moment will occur during drawing. The painting will eventually represent the artist flawlessly.

6. Respecting the past: In the past, Chinese painter must study art from the previous great masters. He must contemplate on the painting, discuss with the master and copy the original version. The concept might come from Confucius philosophy. The basis gives the work a great quality. The original paintings are lost and damaged due to time, natural disaster and war. However, there are painters copying the original works for the benefits of art appreciation and aesthetics.

As previously stated, I only intend to provide knowledge and understanding that the B&W art has been originated for 1,300 years. It is not new but a charming way to create art work. The approach has always been appreciated since B&W art represents the eastern and the world civilization.

Rama IX Art Museum Foundation

จากที่ผมได้รู้จักมักคุ้นกับคุณสมศักดิ์ พัฒนพิฑูรย์ ในฐานะเพื่อนร่วมงานในสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ทำให้ผมเห็นและตระหนักว่าคุณสมศักดิ์เป็นเพื่อนที่มีน้ำใจ เสียสละในการทำงานเพื่อส่วนรวมเป็นอย่างยิ่ง ทุ่มเททำงานที่อาสาตนเข้ามาช่วยวงการถ่ายภาพด้วยความจริงใจโดยไม่เคยมุ่งหวังสิ่งตอบแทนเลยแม้แต่น้อย จนเป็นที่ประจักษ์ต่อเพื่อน และผู้ร่วมงานทุกๆ คน ยิ่งไปกว่านั้น ผมยังเป็นเพื่อนกับคุณสมศักดิ์ในเฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นเวทีที่คุณสมศักดิ์ใช้ในการแบ่งปันรูปภาพผลงานของตนเองอีกด้วย ทำให้ผมได้เห็นความเป็นตัวตน รวมไปถึงฝีมือและสเนียมอันงดงามในการถ่ายภาพของคุณสมศักดิ์อย่างสม่ำเสมอ เพราะคุณสมศักดิ์มักจะโพสต์รูปที่ถ่ายไว้เป็นประจำ ทั้งยังให้คำอธิบายถึงแนวความคิด ตลอดจนเทคนิคและวิธีการในการถ่ายภาพนั้นๆ อย่างละเอียด ทำให้เห็นได้ชัดว่าคุณสมศักดิ์รักการถ่ายภาพเป็นชีวิตจิตใจ มีความเป็นครุในตนเอง และเป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยไฟในการทำงาน ทำให้มีผลงานคุณภาพใหม่ๆ ออกมาอย่างสม่ำเสมอ

ผลงานชุด “เมืองกรุง เมืองเทพ” ก็เป็นผลงานอีกชุดหนึ่งที่เป็นข้อยืนยันยืนยันความเป็นตัวตนของคุณสมศักดิ์ดังที่ผมกล่าวมาเป็นอย่างดี ผลงานชุดนี้ไม่เพียงเป็นภาพถ่ายสวยงามที่นำมาซึ่งความเจริญตาเจริญใจแก่ผู้ที่ได้ชมเท่านั้น หากยังมีมิติที่ทรงคุณค่าหลากหลายด้านในตัวอง สมศักดิ์ครุ่นถ่ายภาพที่เคยได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างยิ่ง

คุณค่าประการแรกที่ผมเห็นในงานชุดนี้ คือคุณค่าในเชิงการบันทึกประวัติศาสตร์ของกรุงเทพฯ วันนี้ที่พวกเราใช้ชีวิตกันอยู่ ภาพถ่ายของคุณสมศักดิ์ทุกๆ ภาพเสนอให้เห็นแง่มุมต่างๆ ของกรุงเทพฯ ในปัจจุบันได้หลากหลายสีสัน ทั้งๆ ที่ภาพทั้งหมดเป็นภาพขาวดำ ภาพเหล่านี้จะทวีคุณค่าขึ้นเรื่อยๆ ไปตามกาลเวลาที่หมุนเวียนเปลี่ยนไปอย่างไม่ต้องสงสัย

คุณค่าประการต่อมา คือคุณค่าในเชิงศิลปะที่คุณสมศักดิ์ได้บรรจงถ่ายทอดแง่มุมต่างๆ ที่ประทับใจด้วยความพิถีพิถัน แฝงแฝง และความชำนาญชาญฉลาดในการเลือกหามุมมองที่ไม่คุ้นตาหรือจำเจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องแสงเงาที่ผมเห็นว่าเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งของผลงานชุดนี้ และกล่าวได้ว่า เป็นจุดเด่นประจำตัวของคุณสมศักดิ์ ทำให้ผลงานทั้งหมดไม่เป็นเพียงภาพถ่ายทั่วๆ ไป แต่ถือเป็นงานศิลปะที่ยอดเยี่ยม

คุณค่าประการสุดท้ายที่ผมให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ไม่แพ้ 2 ประการที่กล่าวมา คือคุณค่าในเชิงนามธรรม อันหมายถึงความคิดจากเบื้องลึกของจิตใจของคุณสมศักดิ์เองที่พยายามบอกกล่าวผ่านภาพถ่ายไปสู่ผู้ชม เหมือนเป็นการเตือนสติให้ผู้คนใน “เมืองกรุง เมืองเทพ” ได้กลับมาทวนคิดถึงสิ่งที่ผ่านมา ดำรงอยู่ และกำลังจะผ่านไปด้วยความห่วงใย ซึ่งแม้จะไม่สามารถทดแทนกระแสน้ำเป็นไปในทางไม่พึงปรารถนาของสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ในที่แห่งนี้ได้มากนัก แต่ผมก็เห็นว่าคุณสมศักดิ์เป็นศิลปินที่มีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อสังคมด้วยการสอดแทรกมิติทางศีลธรรมและความดีงามลงในผลงานด้วยความจริงใจนำเคารพ

ผมเชื่อว่าผลงานชุด “เมืองกรุง เมืองเทพ” ของคุณสมศักดิ์ พัฒนพิฑูรย์ นี้จะส่งผลให้ผู้รักการถ่ายภาพทุกเพศทุกวัยเกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายที่เปี่ยมไปด้วยคุณภาพเช่นนี้บ้าง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคุณสมศักดิ์ก็จะสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ อย่างไม่หยุดยั้งในยามที่ร่างกายยังแข็งแรงสมบูรณ์อยู่ให้พวกเราได้ชมกันไปเรื่อยๆ และที่สำคัญที่สุดก็คือ คุณสมศักดิ์เองก็จะได้มีผลงานที่น่าภาคภูมิใจมากมายเอาไว้ชื่นชมเมื่อคราวเดินตะลอนถือกล้องไม่ไหวแล้วในยามปัจฉิมวัยด้วย

นิติกร กรัยวิเชียร
อุปนายกสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

Rama IX Art Museum Foundation

As a colleague from The Royal Photographic Society of Thailand under the Royal Patronage of H.M. The King, I have known Somsak Pattanapitoon and realized how he is supportive and devoted to photography. He never asks for anything in return. Everyone is well aware of this fact. In addition, I am also in his friend list on facebook where he usually shares his work. This is how I realized his great vision and skills. He consistently shares his photographs with concepts and techniques in details. I do believe that he has passion for photography. His self-taught approach and passion constantly inspire new works of quality.

“Muang Krung Muang Thap,” has proved the above testimony. In addition, this series of beautiful photographs does not only impress and refine viewer’s mind and soul, they are also valuable in many ways. And Somsak successfully retains his dignity since he was once granted award from His Majesty The King.

First of all, the series is valuable in terms of Bangkok’s historical documentation. All photographs reveal unusual, vivid and colorful image of Bangkok despite the fact that they are in Black and White. These images will become more valuable as time flies.

They are also artistically valuable. Somsak has captured impressive vision with his expertise and finest touch. He capture the unfamiliar moments. From my perspective, light and shadow is the most outstanding feature of the series and Somsak’s uniqueness. These images are not cliché but excellent art work.

Last but not least, the value of his work lies in abstract meanings which represent his perspective and insight. Somsak is trying to communicate and remind viewers of “Muang Krung Muang Thap” to contemplate on the past, the present and the future. Even though he cannot bring unpleasant reality to an end, I believe that he is a responsible artist who has tried to include morality and virtue in his work.

I do believe that “Muang Krung Muang Thap” by Somsak Pattanapitoon will inspire everyone to produce such a quality work. Hopefully, he will continuously create and share new works with all of us. Most importantly, these works will make him proud of himself when he is older and thinking of the past experiences with his camera.

Nitikorn Kraivixien
Vice President of the Royal Photographic Society of Thailand
under the Royal Patronage of H.M. The King

เมืองหลวงของประเทศไทย หรือ “เมืองเทพ” นั้น มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์กว่า 400 แห่ง ความโกลาหลที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤตน้ำท่วมใหญ่ปี พ.ศ. 2554 และการประท้วงปิดถนนอย่างรุนแรงเมื่อปี พ.ศ. 2553 ส่งผลให้กรุงเทพฯ กลายเป็นทั้งนรกบนดินและที่ประทับของทวยเทพในเวลาเดียวกัน “เมืองกรุง เมืองเทพ” คือนิทรรศการภาพถ่ายครั้งล่าสุดของ สมศักดิ์ พัฒนพิฑูรย์ ซึ่งเผยให้เห็นถึงความพยายามในการค้นหา “เมืองเทพ” ควบคู่ไปกับการเน้นย้ำถึงความซับซ้อนจากการพัฒนาอันไม่หยุดหย่อนของ “เมืองกรุง”

เนื่องจากเป็นผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับสายตา สมศักดิ์จึงมีความแม่นยำในเรื่องของการมองเห็นอยู่แล้ว ผสมกับความรักในการถ่ายภาพซึ่งสมศักดิ์ฝึกฝนการถ่ายภาพด้วยตนเองมาเป็นเวลากว่าทศวรรษ จนกระทั่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นคณะกรรมการของสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เขามีความสนใจในการถ่ายทอดมุมมองใหม่ๆ ของเมืองหลวงที่ดูแปลกตา โดยให้เวลากับการสำรวจรายละเอียดสำคัญที่มักถูกมองข้ามไป

ช่วงวันหยุดยาวในเทศกาลปีใหม่ ได้เกิดเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายชุด “เมืองกรุง เมืองเทพ” ของสมศักดิ์ ช่วงเวลานั้น กรุงเทพฯ ดูสงบและว่างเปล่า เนื่องจากไม่มีรถติดบนถนน ทางเท้าที่ระเกะระกะ คอนกรีตและเหล็กอันถือเป็นตัวชีวิตของการพัฒนาเมืองอย่างเร่งรีบกลับดูนิ่งสงบ สิ่งที่ขาดหายไปจากกรุงเทพฯ ในช่วงเวลานั้นคือ ความรีบเร่งอันถือเป็นเรื่องปกติของชีวิตในเมือง ถนนว่างร้างเหล่านี้เองที่ทำให้สมศักดิ์ได้หยุดคิดว่ากรุงเทพฯ จะสามารถเงียบสงบเช่นนี้ต่อไปได้ก็ต่อเมื่อประชากรพากันอพยพออกนอกเมือง และปล่อยให้กรุงเทพฯ ได้กลายเป็นช่วงเวลาแห่ง “เมืองเทพ” อย่างแท้จริง

สืบเนื่องจากผลงานก่อนหน้านี้ในชุด “รากไทย” ที่สะท้อนภาพของพระนครหรืออยุธยาระหว่างปี พ.ศ. 2548-2550 สถาปัตยกรรมของวัดยังคงเป็นจุดสนใจสำคัญของภาพถ่ายในเมืองกรุงครั้งนี้ แต่ถูกบอกเล่าเรื่องราวภายในภาพโครงสร้างอันศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่ผิดพลาดของการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย ภาพถ่ายเส้นสายไอน้ำจากเครื่องบินที่วิ่งเป็นทางยาวบนท้องฟ้าเหนือวัด ก็เป็นดังสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงอนาคตที่ถูกกำหนดขึ้นตามความละโมภทางเทคโนโลยี

ด้วยบรรยากาศที่อบอุ่นไปด้วยความรู้สึกราวกับคำพยากรณ์ ทำให้การสำรวจศึกษาความเป็นเมืองในฐานะคนท้องถิ่นของสมศักดิ์เปิดเผยภาพแห่งความสงบที่หาดูได้ยากยิ่ง ทั้งลำแสงที่จรัสแสงความนำเคารพยำเกรง รูปแบบ ลวดลายและโครงสร้างของเมืองสีขาว-ดำ ส่วนแสดงท่วงท่าอันองที่เหมือนฝัน แสงธรรมชาติเพียงชั่วขณะหนึ่งได้ก่อให้เกิดผลงานที่มีคุณค่าอันละเอียดอ่อน เมื่อถูกบันทึกลงบนแผ่นฟิล์มอินฟราเรด เงามที่ร่มเย็นและคอยปกป้องเหล่าคนไทยจากแสงแดดของภูมิประเทศในเขตร้อนชื้น จึงดูดังสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งดึงดูดให้คนมุ่งเข้าหาตามสัญชาตญาณ สมศักดิ์ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการผันแปรในการเฉลิมฉลองชีวิต ผ่านการผสมผสานทางทัศนศิลป์ของสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นและสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ

Rama IX Art Museum Foundation

องค์ประกอบในภาพถ่ายของสมศักดิ์เปี่ยมไปด้วยสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความสงบสุขเปรียบดั่งกำบังปกป้องจิตใจ สัญญาณไฟที่มีเลขเก้าและลูกศรชี้ไปข้างหน้าคือสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จและโชคดี ขณะที่ภาพเงาจากธงสื่อถึงความมั่นคงและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของคนในชาติ

ท่อน้ำและโครงข่ายสายเคเบิลแสดงภาพการสั่นไหวและพลังงานของเมืองหลวงได้อย่างชัดเจน สมศักดิ์เปรียบเปรยถึงการเอารัดเอาเปรียบทรัพยากรธรรมชาติด้วยภาพเงาของแหล่งพลังงานและต้นกระบองเพชร หลายภาพมีนัยถึงการปกป้องความคิดของตนเองที่มีต่อคุณค่าทางวัตถุและจิตวิญญาณ สมศักดิ์ได้ท้าทายความเชื่อมั่นของเราที่ยินยอมให้ชีวิตได้รับการปกป้องอยู่ภายใต้ภาพลวงตาแห่งความปลอดภัยเหล่านั้น

ไม่ว่าเราจะพยายามควบคุมสภาพแวดล้อมมากเท่าไร ธรรมชาติก็สามารถก้าวข้ามความสามารถของมนุษย์ได้อย่างเด่นในภาพที่แสดงให้เห็นกิ่งก้านสาขาของต้นไม้ที่เติบโตและพยายามแทรกตัวเองออกมาจากช่องระหว่างคอนกรีต ธรรมชาติช่วยดำรงเมืองให้คงอยู่ต่อไป แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงเป็นที่พิศพิงทางจิตวิญญาณแก่เรา

ในฐานะปัจเจกชน เราต่างก็พยายามปรับเปลี่ยนและเลี้ยงดูจิตวิญญาณของเราเอง ในครั้งนี้ สมศักดิ์ได้นำเสนอภาพถ่ายที่ผสมผสานระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ตั้งแต่ภาพการปรับเปลี่ยนยางรถยนต์ให้เป็นอ่างเลี้ยงปลา ไปจนถึงภาพเงาต้นไม้ที่มีรูปร่างคล้ายคลึงกับหญิงตั้งครรภ์

อนาคตของเมืองกรุงถือเป็นเส้นทางแห่งมวลมนุษยชาติ สมศักดิ์เชื่อว่าเราทุกคนสามารถสร้างความสวยงามให้แก่บ้านเมืองได้ ขณะเดียวกันก็อาจยังเผยให้เห็นถึงความน่าเกลียดในตัวเรา อย่างไรก็ตาม วิธีแห่งชาวพุทธที่ไม่เน้นการเผชิญหน้าจะช่วยให้ผู้ชมได้หยุดพัก ไตร่ตรอง และประเมินการกระทำของเราใหม่อีกครั้งว่า เส้นทางที่นำไปสู่ความก้าวหน้านี้ ชอบธรรมและเหมาะสมดีแล้วหรือไม่

สตีเฟ่น เพตตีเฟอร์
นักเขียน ภัณฑารักษ์ และศิลปิน

Containing over 400 places of worship, the Thai capital is officially and affectionately known as the City of Angels. A beacon for both veneration and hedonism, in the wake of the recent flood disaster and the 2010 bloody street demonstrations, the chaotic sprawl of Bangkok periodically feels like a hell on earth, as well as a home to the gods. In his latest exhibition of poetic photography, Muang Krung Muang Thep, Somsak Pattanapitoon scratches below the surface of his native domain to search for sanctity, while highlighting the complexities of a conurbation in the throngs of relentless development.

An optometrist by trade, Somsak has an acute awareness to our field of vision, fueling his passion for photography. Refining his self-taught craft over the past decade, he has earned himself a seat on the committee of the Royal Photographic Society of Thailand. The lens man enjoys immersing himself in pockets of the city that are unfamiliar, exploring for hours on end as he seeks out curious incidental details that are often overlooked.

Inspiration for Muang Krung Muang Thep came during the New Year holiday, when Bangkok's streets become devoid of the daily traffic tailbacks and sidewalk melee. Indicators to the brash pace of development, the dominant concrete and steel frames of metropolitan infrastructure appear eerily tranquil. Also absent is the sense of speed, typical to city life. The desolate thoroughfares offers a rare respite that Somsak supposes can only be sustained if the populace were to evacuate, leaving the city to wandering resident spirits, or celestial angels.

Continuing with themes previously established in the 2005-7 Ayutthaya focused series The Base of Siam, temple architecture permeates many of the Bangkok compositions. There are fractions in these depictions of devotional structures, the consecrated desecrated in misguided attempts to improve and modernize. In one frame a plume of jet smoke trails distantly across the sky above a temple, a symbol to the future being determined by technological rapacity.

Tinged with an air of foreboding, Somsak's vernacular studies of the city evoke a rare serenity. Saturated with radiant shafts of light that project reverence, the monochrome minutiae, patterns, and structures of urbanity have a dreamlike rhythm. Captured on infrared film, the fleeting natural light of transient moments contribute an ethereal quality. Cooling shadows offer sanctuary from the tropical sun, familiar areas of the everyday that Thais instinctively gravitate towards. Through a visual intersection of the manmade and nature, Somsak presents a potent alchemy in the celebration of life.

Rama IX Art Museum Foundation

Many of Somsak's compositions are layered with symbolic cultural associations that are intended to instill a sense of calm and shelter. A traffic light signal counts down with the number nine and an arrow pointing upward, indicators of success and good fortune. Meanwhile, the shadowy pattern of a canopy of flags indicates national security and unity.

Yet while the pervasive mood is towards asylum, markers to the flow and energy of the metropolis are evident through details of water pipes and electrical cabling. Here the imagery is metaphoric to the exploitation of natural resources, with a shadow of power pylons evoking desert cacti. The notion of self-preservation pins several images, along with individual perceptions to material and spiritual worth. Whether deifications, private possessions or buffers to our personal welfare, he challenges the supposed protective assurances we encase our lives under the delusion of security.

Despite our best attempts to control the environment, nature manages to break through these defenses. Erected atop marshy flood plains, this is particularly true of a city like Bangkok, which still manages to penetrate and sprout new life through any crack or rupture in the concrete veneer. Against a lack of civic greenery, nature's resilience enables the city vitality while also offering animistic refuge.

As individuals we attempt to adapt and nurture our own private oases. Somsak's symbiotic tethering of humanity and nature persists throughout the series, from the conversion of an old rubber tire into a makeshift fish tank, to the shadow of a tree trunk resembling a pregnant woman.

There is an element of the prophetic to Muang Krung Muang Thep, that the city's future trajectory is reflective upon the journey of mankind. Somsak levels that we are inherently dichotomous, capable of creating great beauty, but we also reduce ourselves to the grotesque. In a suggestive, but non-confrontational approach that is ostensibly Buddhist, Somsak subtly nudges viewers to step back, contemplate and reevaluate our actions in the path towards progress.

Steven Pettifor
Writer-Curator-Artist

เมืองกรุง เมืองเทพ

เมื่อวันหยุดต่อเนื่องกลับมาเยือนครั้งใด ผมอาจจะเหมือนหลายๆ ท่าน ที่เลือกจะไม่ท่องเที่ยวในช่วงวันพิเศษเหล่านั้น กลับใช้ชีวิตแบบสบายอกสบายใจอยู่ในเมือง ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะต่างรู้ว่า ทุกคนจะได้สัมผัสกับชีวิตอันแสนสะดวก ปราศจากอุปสรรคในการเดินทางไปยังที่ต่างๆ ซึ่งเราเคยรู้สึกว่าได้เสียเหลือเกินเมื่ออยู่ในวันเวลาปกติ ทั้งจะได้ใกล้ชิดกับวันอันแสนสงบเงียบและดูร่มรื่นตามสถานที่ต่างๆ ที่แทบจะเกิดขึ้นอย่างพร้อมเพรียงกันในทันทีทันใดได้ดังราวมีปาฏิหาริย์

“ถ้ากรุงเทพฯ เป็นอย่างนี้ตลอดไปก็น่าจะดี” นับเป็นอีกความรู้สึกหนึ่งที่คงฝังลึกในจิตใจของผู้คนมากมาย รวมทั้งผมเองก็รู้สึกเฉกเช่นเดียวกัน ผลงานชุด “เมืองกรุง เมืองเทพ” จึงเกิดจากแรงบันดาลใจที่จะถ่ายทอดความรู้สึกที่มักเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าในทุกครา ทุกครั้งที่ผมมีโอกาสใช้ชีวิตในกรุงเทพฯ ในช่วงวันหยุดต่อเนื่อง แม้จะเป็นเพียงระยะเวลาอันสั้นเมื่อเทียบกับช่วงเวลาในหนึ่งปี กระนั้นก็ยังรู้สึกคุ้มค่าต่อการรอคอย เพื่อจะได้สัมผัสกับความสะดวก ความสงบเงียบและร่มรื่นอย่างที่เราโหยหามาตลอดในระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา แต่เมื่อวันหยุดนั้นสิ้นสุดลง เราต่างทราบดีว่า ท่ามกลางการเติบโตเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองที่รวดเร็วและรุนแรง เมืองแห่งจินตนาการอาจไม่มีวันเกิดขึ้น ด้วยข้อจำกัดอันมากมาย ด้วยสารพัดปัญหาและเหตุผล

ความสงบ ความดีงามในศาสนาที่ได้เติบโตและฝังรากลึกมายาวนาน ช่วยชดเชยบางอย่างอันขาดหายไปของสภาพความเป็น “เมืองกรุง” ได้เป็นอย่างดี เราเลือกรับและให้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยว จนแทบผสานเป็นหนึ่งเดียวกันกับเรา ทั้งทางด้านจิตใจและทางด้านวัตถุ เพื่อคืนความสมดุล พร้อมมอบวันแห่งความสุขสงบแต่เรา เราได้สืบสานและค่อยๆ สร้างเสริม พัฒนา ผสมผสานไปกับจิตใจและวัตถุนั้นมีสภาพเปรียบได้ดั่งเป็น “เมืองเทพ” ที่เติบโตซ้อนทับและควบคู่ไปกับการเติบโตของ “เมืองกรุง” ตลอดมา

เมื่อย้อนนึกถึงความปรารถนาของเรา ขณะที่หลายคนได้พยายามแสวงหาความสงบ ร่มรื่นเมื่ออยู่ใน “เมืองกรุง” เราอาจคิดไม่ถึงเลยว่า สภาพบ้านเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ย่อมสะท้อนถึงส่วนหนึ่งในความพยายามที่จะตอบสนองความต้องการของเราไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เรากลายเป็นส่วนหนึ่งของความสงบ รวมทั้งความวุ่นวายต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยไม่อาจหลีกเลี่ยง ครั้นเมื่อเราเริ่มวิงวอนขอความช่วยเหลือจาก “เมืองเทพ” ที่ที่เคยมอบความสงบสุขให้จิตใจและร่างกายอันแสนอ่อนล้าจากการดำเนินชีวิตใน “เมืองกรุง” “เมืองเทพ” เองนั้นก็กลับถูกเราพัฒนาจนเติบโตอย่างซับซ้อนจนมีสภาพใกล้เคียง “เมืองกรุง” อย่างซ้ำๆ และในขณะเดียวกันนั้นนั่นเอง เราก็กำลังแสวงหาและพยายามให้ “เมืองกรุง” ที่ดูวุ่นวายกลับไปสู่ความสงบและร่มรื่นให้ได้ดั่ง “เมืองเทพ” เช่นกัน

“เมืองกรุง เมืองเทพ” ที่สมบูรณ์แบบดูจានุ่ดมคติที่ถูกพร่ำบ่น เรียกร้องอย่างโหยหา คงไม่มีวันเกิดขึ้น หากเราไม่ตระหนักในตนเองว่าเป็นจุดเริ่มต้นของทุกสิ่ง ส่วนหนึ่งของอุปสรรคอันยิ่งใหญ่ในการเริ่มเกิดปาฏิหาริย์ดังที่หลายคนใฝ่ฝันนั้น อาจเกิดจากตัวของเราเองโดยที่เราไม่มีเคยาคาดถึง

สมศักดิ์ พัฒนพิฑูรย์

Muang Krung Muang Thep

When holiday comes, instead of traveling to other places, I choose to spend time in the town, just like many people. The reason might be because everyone will experience convenience and ease of transportation at that time. In addition, more peace and tranquility are magically found in places.

Many Bangkokians would definitely think: “It would be better if Bangkok is always like this.” So do I. My latest work, “Muang Krung Muang Thep” is inspired by the feeling repeatedly occur to me when I have chances to spend time in Bangkok during long holiday. Even though it is a very short period of time comparing to the whole year, I always feel that it was worthwhile. It is a moment when I can experience comfort, peace and tranquility that I’ve been longing for many years. Nevertheless, once the holiday ends, we all know that, in the midst of swift and tremendous changes, our imagined world never exists due to constraints, problems and reasons.

Serenity and righteousness of Buddhism has long been rooted in Thailand. It very well compensates some missing characteristics of “Muang Krung” (City of Life). We give and take from Buddhism until it becomes part of our lives. It gives us peace. At the same time, we have been maintaining and developing our home as if it is “Muang Thep” (City of God) that is always overlapping and co-existing with “Muang Krung.”

Looking deep down into our desire, while many people are searching for peaceful moment in “Muang Krung,” we might overlook the fact that when our home is changing, it is trying to meet our needs at a certain level. We are part of serenity and chaos. When we start to pray for “Muang Thep” to encourage us from tiredness of life in “Muang Krung,” we might forget that the previous one has been gradually transformed into the latter and vice versa.

The perfect “Muang Krung, Muang Thep” that we are searching for might never exists if we still haven’t been aware that we, human being, are the cause of everything as well as the major obstacle for the great miracle.

Somsak Pattanapitoon